

У будинку мого дитинства жив чужинець. Хтось по той бік стін думав, що сім'я Шміттів — то четверо — двоє батьків і двоє дітей, — однак насправді в будинку мешкало п'ятеро. Чужинець не виходив із вітальні: там незворушний і незваний буркотун спав і проводив цілісінькі дні.

Зклопотані справами, дорослі не звертали на нього уваги, однак, моя матуся стривожено переймалася чистотою. І тільки моя сестра підтримувала стосунки з нечемою, будила його щодня опівдні, на що він реагував доволі бурхливо. А я ненавидів чужого — його гудіння, запах, похмурий вигляд та загрозна постать викликали у мене огиду; вечорами, забившись у куток ліжка, я молився, аби він поїхав геть.

Відколи він жив у нас? Мені здавалось, що його інкрустоване тіло я бачив завжди. Важкий, брунатний, осадкуватий, вкритий плямами, із поживклою слоновою кісткою іклів — він різко переходив від нещирого мовчання до скандального гамору. І поки моя старша сестра присвячувала йому час, я тікав до своєї кімнати,

де, затуливши вуха, наспівував, намагаючись не чути їхнього діалогу.

Заходячи до вітальні, я з підозрою обходив його, зиркаючи загрозово, аби він не зрушив із місця і затамив, що дружба ніколи нас не поєднає; та він навряд чи це помічав. Ми так завзято уникали одне одного, що навіть повітря між нами кам'яніло від напруження. Довгими вечорами він слухав, не втручаючись, наші розмови, — і це жахало тільки мене, адже батьки звикли до затятої мовчанки чужинця.

Чужий звався «Шидмаєром» — то було піаніно. У нашій родині цього паразита тримали вже три покоління.

Моя сестра, під приводом вивчення музики, щодня знущала з нього. Або він із неї... З цієї горіхової коробки долинала не музика, а удари молоточків, скрегіт, фальшиві ноти, беззубі гами, ошмаття арій, кульгаві ритми, безладні акорди; окрім «Останнього зітхання» і «Турецького маршу», я не менше боявся покруча, якого моя сестра іменувала «Листом до Елізи», складеного катиськом на ім'я Бетховен — цей «лист» в'їдався мені у вуха, мов свердло у зуб у кабінеті дантиста*.

* «Останнє зітхання» Op. 325 (1876) — музичний твір польського піаніста й композитора Едуарда Вольфа. «Турецький марш» — третя частина «Сонати для піаніно №11» (1783) Моцарта. «Лист до Елізи» — «П'єса в ля-мінор №59» (1810) Бетховена.

Якось у неділю, коли ми святкували мої дев'ять років, тітонька Еме — елегантна білявка у шовку і пудрі, оповита ароматами ірису та конвалії — вказала на людожера, що мирно куняв.

— Еріку, це твій інструмент?

— Ще чого! — відказав я.

— А хто грає на ньому? Флоранс?

— Нібито, — скривившись, прогугнів я.

— Флоранс, іди до нас! Зіграй нам щось.

— Я ще не вмію... — заскиглила сестричка, і я вперше в житті оцінив її чесність.

Тітонька Еме почесала своє підборіддя, прикрашене милою ямочкою, і уважно поглянула на злощасний інструмент.

— Що ж, подивимося...

Я усміхнувся, адже вислів «подивимося» завжди мене веселив — матуся вживала його зазвичай так: «Подивимося, як сказав сліпий...»

Не зважаючи на мій скепсис, Еме підняла дерев'яну кришку піаніно так обережно, ніби відчиняла клітку із хижакком; вона пробіглась очима по клавішах, торкнулася їх тонкими пальцями, відсмикнувши їх, коли у кімнаті почулось ричання: достоту дика кішка загрозово стала на задні лапи.

Тоді тітонька Еме стала ще обережнішою. Лівою рукою вона погладила клавіші. Звірятко нявкнуло — дивовижно, але воно не брикалося, навпаки, поводитись дуже люб'язно. Еме швиденько зіпила своїми пальчиками коротке арпеджіо; хамула із розумінням завуркотів; він піддавався, а вона його приручала.

Еме із задоволенням прибрала пальці з клавіш, змірила поглядом тигра, якого щойно перетворила на кошеня, сіла на ослінчик і, впевнена в собі не менше, ніж звір-інструмент, почала грати.

Посеред залитої сонячним промінням вітальні зненацька постав новий світ — сяйливе тихе таємниче потойбіччя, що гойдалося хвилями; ми, дослухаючись, ніби завмерли у ньому. Що ми слухали? Я не знав. На моїх очах відбувалася неймовірна подія, розквітав паралельний всесвіт, епіфанія іншого способу існування — напруженого й ефірного, багатого і прозорого, крихкого й потужного; цілком відкриваючись мені, він, утім, зберігав могутню глибину таїни.

У тиші, наповненій нашим зворушенням, тітонька Еме поглянула на клавіші, усміхнулася їм, ніби дякуючи, потім підняла своє обличчя до нас, ледве стримуючи під повіками сльози.

Моя сестра ошелешено дивилася на «Шидмаєра», який ніколи не пошановував її таким звучанням. Батьки презирнулися: їх приголомшило те, що похмурий

боканий рундук, який жив поруч із ними вже століття, здатен на такі чари. А щодо мене, то я потер зап'ястки, волосся на яких стало дибки, і запитав у тітоньки Еме:

— Що це було?

— Звісно ж, Шопен, дитино.

Того ж вечора я висловив бажання навчатися музиці і вже за тиждень увівся за піаніно.